

REGIONÁLNÍ REŠERŠE ÚSTECKÝ KRAJ

Autoři

Kamila Hajdíková – expert regionálního zastoupení za SP ČR

Jiří Cingr – expert regionálního zastoupení za ČMKOS

Ing. Martina Francírková – poradce pro regionální RLZ za SP ČR

Václav Pavelek – poradce za SP ČR

Bc. Petra Holečková – asistent za SP ČR

Červen 2014

„Sektorové dohody jako nástroj sociálního dialogu při řešení dlouhodobých problémů
v oblasti rozvoje lidských zdrojů“

Registrační číslo projektu: CZ.1.04/1.1.01/B9.00013

Obsah

1	Úvod	3
2	Přehled informačních zdrojů	6
3	Analýza dat a popis stávající situace v oblasti RLZ	7
4	Analýza struktury zapojených organizací	10
5	Záznam z realizace polostrukturovaných rozhovorů	13
6	SWOT analýza stávající situace	15
7	Vybraná regionální témata	19
7.1	Nedostatek technických pracovníků v chemickém průmyslu	19
7.2	Nedostatek kvalifikované pracovní síly ve strojírenství	21
7.3	Palivoenergetický komplex – nejasná budoucnost	24
8	Závěrečné shrnutí	26

1 Úvod

Regionální rešerše hodnotící aktuální situaci v oblasti rozvoje lidských zdrojů v Ústeckém kraji byla vytvořena v rámci projektu „Sektorové dohody jako nástroj sociálního dialogu při řešení dlouhodobých problémů v oblasti rozvoje lidských zdrojů“ (CZ.1.04/1.1.01/B9.00013). Regionální rešerše slouží jako podklad pro stanovení prioritních témat regionální sektorové dohody v regionu Libereckého kraje. Cílem rešerše je shrnout výsledky již existujících analýz a dalších podkladů k určení priorit regionálního trhu ve vazbě na nosná odvětví. Rešerše vychází z existujících vývojových predikcí trhu práce a předpokládaného vývoje zaměstnanosti v Ústeckém kraji. Na základě zjištěných skutečností jsou zpracovány a předloženy návrhy prioritních témat RSD pro region Ústeckého kraje včetně odůvodnění, proč jsou daná témata navrhována k řešení, a co jejich řešení regionu přinese.

Ústecký kraj se nachází v severozápadní části České republiky. Svojí rozlohou 5 335 km² zaujímá sedmé a počtem 825 120 obyvatel (k 31. 12. 2013) 5. místo mezi 14 kraji včetně hlavního města Prahy. Skládá se ze 7 okresů, celkem z 354 obcí včetně 16 s rozšířenou působností. Je v něm registrováno více jak 165 000 ekonomických subjektů.

V kraji byl v uplynulém desetiletí zaznamenán obecně rozšířený trend poklesu podílu osob v předproduktivním (0-14) a produktivním (15-64) věku na úkor rostoucího podílu osob v postproduktivním věku (65+). To je možné zaznamenat i ve výrazném nárůstu indexu stáří mezi lety 2001 a 2011. I tak ale obyvatelstvo Ústeckého kraje patří mezi nejmladší v ČR a index stáří je zde nejnižší mezi kraji ČR. Charakteristickým rysem kraje je tedy relativně mladé obyvatelstvo, průměrný věk je 40,6 let. Hustota obyvatel (155 obyvatel/km²) je vyšší než vykazuje celostátní průměr (133 obyvatel/km²) a je po Hlavním městě Praze, Moravskoslezském a Jihomoravském kraji čtvrtou nejzaldněnější oblastí. Nej hustěji je osídlena podkrušnohorská hnědouhelná pánev, méně oblast Krušných hor a okresy Louny a Litoměřice, kde se vyskytují především menší venkovská sídla. Největší obcí a zároveň sídlem kraje je město Ústí nad Labem s téměř 94 000 obyvateli.

Ústecký kraj ve srovnání s jinými kraji ČR tradičně zaostává ve vzdělanostní struktuře obyvatelstva. Dlouhodobě se zde vyskytuje jeden z nejvyšších podílů osob s neukončeným či pouze základním vzděláním a osob bez vzdělání, naopak jeden z nejnižších podílů osob s vysokoškolským vzděláním. Nepříznivá vzdělanostní struktura obyvatelstva v Ústeckém kraji

je důsledkem přetrvávající struktury pracovních příležitostí a příčinou i důsledkem nízkého sociálního kapitálu obyvatelstva kraje. Nízký sociální kapitál v kraji je mj. důsledkem dlouhodobé orientace na těžký průmysl s preferencí pracovní síly s nízkou kvalifikací (která sem byla v socialistické éře směřována), nízkou mobilitou pracovních sil (pracovníci s nízkou kvalifikací v kraji zůstávají navzdory potížím s uplatněním na trhu práce) a do určité míry i vysokou koncentrací romského etnika, které obecně rezignuje na aktivní účast na výchovně vzdělávacím procesu poskytovaném na školách. To všechno se také podepisuje na nízké vstupní úrovni dětí na počátku výchovně vzdělávacího procesu a na relativně nízkých ambicích velké části žáků, kteří nemají v rodině optimální zázemí pro motivaci k optimálním vzdělávacím výsledkům. Naopak absolventi s vyšším vzděláním v kraji často postrádají nabídku adekvátních pracovních příležitostí a dochází tak k jejich odlivu z kraje (odliv mozků).

Těžištěm osídlení, hospodářství a rozvojových aktivit jsou dvě vzájemně kolmé rozvojové osy. „Labská“ tvořící historickou komunikační osu mezi jádrem Čech a Saskem, která je dnes identická s ramenem IV. transevropského multimodálního dopravního koridoru a „pánevní“ procházející podkrušnohorskými pánevemi s koncentrací největších sídel a nejvýznamnějších hospodářských subjektů, jíž prochází důležitý tangenciální dopravní koridor. Méně exponovanou polohu má okres Louny (především jeho jižní a jihozápadní část), východní část okresu Litoměřice a především Šluknovský výběžek, který patří k typickým periferiím ČR.

V roce 2012 se kraj podílel na tvorbě hrubého domácího produktu v České republice 6,3 %. V přepočtu na jednoho obyvatele dosahuje 80 % republikového průměru a je mezi kraji na desáté pozici. K nejvýznamnějším zaměstnavatelům Ústeckého kraje patří Mostecká uhelná společnost, Severočeské doly, Chemopetrol a Krajská zdravotní, a.s., která od roku 2007 sdružuje Nemocnici Děčín, Masarykovu nemocnici v Ústí nad Labem, Nemocnici Teplice, Nemocnici Most a Nemocnici Chomutov.

Hospodářství kraje je specifické pro různé oblasti regionu, což je dáno tím, že se v kraji nachází několik velice odlišných krajinných typů. Od oblastí nížinných, kde se daří zemědělství (Litoměřicko, Lounsko), přes oblasti průmyslové (pánevní oblast) po oblasti hornaté (Krušné hory, České středohoří, Doupovské hory). Obecně se však Ústecký kraj mezi kraji České republiky vyznačuje výraznou orientací hospodářství na oblasti těžkého průmyslu. Na území podkrušnohorské pánevní oblasti se nacházejí vydatná ložiska hnědého uhlí (Chomutovsko-mostecká hnědouhelná pánev), jehož zdejší zásoby tvoří a v nejbližších desetiletích

pravděpodobně budou tvořit nejvýznamnější energetický (a v budoucnu zřejmě také surovinový) zdroj České republiky. V této souvislosti došlo v této oblasti k velkému rozvoji v dobývání a chemického a energetického zpracování uhlí. V blízkosti uhelných povrchových dolů se nacházejí největší české uhelné elektrárny (Prunéřov, Tušimice, Ledvice a Počeradý). Významně je zastoupen průmysl chemický. V Záluží u Mostu (dnešní Litvínov) se nachází největší česká rafinérie ropy, na jejichž produkty navazuje chemický průmysl zpracovatelský (výroba polymerů, amoniaku, vodíku, kyslíku, motorových paliv, topných olejů apod.). Přímo v krajském městě Ústí nad Labem je významný chemický průmysl (výroba epoxidových pryskyřic, chloru, hydroxidu sodného, vodíku, barviv, umělých drahokamů aj.) a průmysl potravinářský. V Lovosicích je významná výroba umělých hnojiv a viskózních vláken.

V posledním desetiletí dochází přeorientování na lehká odvětví průmyslu v nově budovaných příměstských průmyslových zónách (Žatec, Lovosice, Ústí nad Labem, Teplice). I přes velký počet pracovních příležitostí ve výše jmenovaných oblastech hospodářství, patří Ústecko (zvláště okresy Most, Chomutov a Teplice) k oblastem s nejvyšším počtem nezaměstnaných nejen v rámci kraje, ale také v rámci celé země.

Průmyslová činnost z minulosti měla a dosud má nepříznivý dopad na kvalitu životního prostředí. Silně rozvinutá povrchová těžba značně poškodila přirozenou tvář krajiny, která se postupně obnovuje jen velmi nákladnou rekultivací. Dobře známy jsou i problémy s emisní situací v kraji. V posledním desetiletí došlo k výraznému zlepšení, což lze dokumentovat snižujícím se množstvím emisí, ale i přesto je kraj vnímán jako oblast s nejpoškozenějším životním prostředím. Neslavné prvenství kraj zaujímá v měrných emisích (t/km²) oxidu siřičitého a oxidů dusíku.

2 Přehled informačních zdrojů

Pro tvorbu rešerše byly využity následující informační zdroje.

Standardní informační zdroje:

Statistické a informační zdroje o aktuálním stavu zjišťovaných ukazatelů a jejich vývojové řady.

- Český statistický úřad – statistické údaje o Ústeckém kraji (ekonomické údaje, demografické údaje, údaje o vzdělanosti struktuře obyvatelstva)
- Úřad práce Krajská pobočka v Ústí nad Labem – statistické údaje o vývoji nezaměstnanosti (vč. její oborové a genderové a vzdělanostní struktury) a informace o realizovaných nástrojích APZ, realizovaných aktivitách v rámci dotačních programů na podporu vzdělávání a tvorbu nových pracovních míst (Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2013 a strategie APZ pro rok 2014)

Dokumenty krajské samosprávy:

Strategické, koncepční, statistické a informační dokumenty vytvořené Krajským úřadem Ústeckého kraje nebo jeho externími dodavateli.

- Strategie rozvoje Ústeckého kraje 2006–2020 (aktualizace 2012)
- Program rozvoje Ústeckého kraje 2014–2020
- Krajská příloha k národní RIS 3 za kraj Ústecký
- Regionální informační strategie Ústeckého kraje – Závěrečná zpráva
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v Ústeckém kraji 2012–2016
- Informace o motivačních stipendijních programech Ústeckého kraje 2013

Dokumenty dalších organizací:

Informační, analytické a strategické dokumenty.

- Pakt zaměstnanosti Ústeckého kraje (signatáři – Ústecký kraj, Krajská hospodářská komora ÚK, Hospodářská a sociální rada ÚK a Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem)
- OHK Ústí nad Labem: Analýza aktuální situace v Ústecké kraji

Dokumenty připravené realizačním týmem Ústeckého kraje za SP ČR:

Informační, podkladové a analytické dokumenty.

- Pavelek: Analýza aktuální situace v oblasti rozvoje lidských zdrojů v Ústeckém kraji 2013
- Hajdíková, Francírková: Aktuální přehled autorizovaných osob v Ústeckém kraji pro obory Technická chemie a chemie silikátů, Strojírenství a strojírenská výroba, Hornictví a hornická geologie a Elektrotechnika

3 Analýza dat a popis stávající situace v oblasti RLZ

Pro zpracování kapitoly byla využita nejaktuálnější data Českého statistického úřadu a Úřadu práce – Krajské pobočky Ústí nad Labem a údaje ze strategických dokumentů Ústeckého kraje. Ústecký kraj dlouhodobě patří mezi kraje s nejvyšší nezaměstnaností a z ní plynoucími problémy. Z meziročního porovnání let 2012 a 2013 vyplývá celkové snížení počtu zaměstnavatelů z 16 213 na 15 375, celková zaměstnanost se snížila z 348 557 na 342 370 (zaměstnanci a OSVČ). Tyto údaje potvrzují přetrvávající zhoršení ekonomické situace, ke které došlo v předchozích letech.

Tab. č. 1: Celková zaměstnanost v kraji

Zaměstnavatelé, zaměstnanci a OSVČ	stav k	
	31. 12. 2012	31. 12. 2013
Zaměstnavatelé		
zaměstnavatelé	16 213	15 375
Zaměstnanci a OSVČ		
zaměstnanci	293 062	287 980
osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ)	55 495	54 390
Celková zaměstnanost (zaměstnanci + OSVČ)	348 557	342 370

Zdroj: Úřad práce České republiky Krajská pobočka v Ústí nad Labem: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2013 a strategie APZ pro rok 2014

Ve srovnání let 2012 a 2013 došlo celkově k nárůstu o 559 volných pracovních míst na stávajících 2 345 míst. Situace v nabídce pracovních míst sice přímo nekopíruje vývoj nezaměstnanosti obecně, kdy v roce 2013 došlo k jejímu zhoršení, přesto však lze konstatovat, že nabídka volných míst je nedostatečná a zdaleka nepokrývá reálnou poptávku po pracovních místech. Z hlediska počtu nabízených pracovních míst jsou na tom, tak jako v minulých letech, nejlépe vyučení uchazeči, následují místa pro uchazeče se základním vzděláním a středoškoláky. U osob se základním vzděláním je nabídka, stejně jako u osob bez vzdělání a neúplným základním vzděláním či nižším středním vzděláním, výrazně zkreslena pracovními místy pouze pro osoby se zdravotním postižením, nebo místy, u kterých zaměstnavatel sice požaduje minimální vzdělání, ve skutečnosti se však jedná o pozice, na kterých se zaměstnanec bez určité kvalifikace a praxe neobejde (např. řidič v mezinárodní kamionové dopravě, obchodní zástupce apod.). Situace se pro tyto uchazeče, i vzhledem k jejich počtu, stává bez pomoci prakticky neřešitelnou a jedním z mála nástrojů pomoci těmto uchazečům jsou veřejně prospěšné práce.

Tab. č. 2: Stručná charakteristika poptávky zaměstnavatelů po pracovní síle (volná pracovní místa)

Stupeň vzdělání	31. 12. 2012			31. 12. 2013		
	uchazeči	volná místa	uchaz./ 1 místo	uchazeči	volná místa	uchaz./ 1 místo
bez vzdělání a neúplné základní vzdělání	288	54	5,3	290	95	3,1
základní vzdělání	25 198	456	55,3	27 103	595	45,6
nižší střední vzdělání	63	32	2,0	60	181	0,3
nižší střední odborné	1 554	22	70,6	1 730	53	32,6
střední odborné s výučním listem	22 255	667	33,4	23 568	849	27,8
střední nebo střední odborné bez maturity i výučního listu	240	5	48,0	217	12	18,1
ÚSV	1 141	90	12,7	1 285	147	8,7
ÚSO s vyučením i maturitou	1 621	103	15,7	1 697	111	15,3
ÚSO s maturitou (bez vyučení)	7 568	215	35,2	7 961	176	45,2
vyšší odborné vzdělání	232	30	7,7	245	37	6,6
bakalářské vzdělání	417	25	16,7	530	11	48,2
vysokoškolské	976	82	11,9	1 099	77	14,3
doktorské	36	5	7,2	35	1	35,0
Celkem	61 589	1 786	34,5	65 820	2 345	28,1

Zdroj: Úřad práce České republiky Krajská pobočka v Ústí nad Labem: Zpráva o situaci na krajském trhu práce, o realizaci APZ v roce 2013 a strategie APZ pro rok 2014

Nejhůře jsou na tom uchazeči se základním vzděláním (vč. bez vzdělání) a s nižším středním odborným vzděláním. Pro tyto uchazeče se pracovní místa tvoří sporadicky, zaměstnavatelé je spíše řadí obecně mezi vyučené uchazeče. Na jedno volné pracovní místo tak k 31. 12. 2013 připadalo 28,1 uchazečů o zaměstnání, což je o přibližně o 6 uchazečů méně než v roce 2012. V první polovině roku docházelo pouze k růstu počtu hlášených míst v Ústeckém kraji, a to až k ročnímu maximu ke konci měsíce června (2 994 míst). Ve druhé polovině roku počet nabízených pracovních míst převážně klesal až na hodnotu ke konci roku (2 345 míst). Průměrný měsíční počet volných pracovních míst tak dosáhl hodnoty 2 482 míst a ve srovnání s rokem 2012 se jedná o nárůst 352 míst. Volná místa jsou hlášena jak od velkých zaměstnavatelů, tak od středních a malých, přičemž nabídku ještě významně zvyšují volná pracovní místa vytvořená v rámci aktivní politiky zaměstnanosti.

Trvale nízká je poptávka po disponibilní pracovní síle se základním vzděláním či bez vzdělání. Pro vyučené uchazeče se poptávka diferencuje na žádané kovoobory, elektroobory a gastroobory, přičemž v ostatních odvětvích nabídka volných míst stagnuje. Maturanti mohou volit mezi dlouhodobě neobsazenými místy obchodních zástupců, finančních poradců a především technickými profesemi (strojírenství a elektrotechnika). Absolventi s humanitním vzděláním

i přes dosažené vzdělání obtížně hledají na regionálním trhu práce uplatnění. Pro vysokoškoláky nabízejí místní firmy zejména technologické, pedagogické nebo lékařské profese. Mezi nejčastěji poptávané profese patřili v uplynulém roce zejména obchodní zástupci, řidiči v mezinárodní kamionové dopravě, svářeči a zámečníci, číšníci a servírky, kuchaři, obsluha šicích a vyšívacích strojů, mechanici a opraváři, elektromechanici a elektrikáři, strojírenští technici, prodavači, zedníci, pomocní pracovníci a dělníci, pracovníci ostrahy a strážní, pojišťovací a finanční poradci, realitní makléři, lékaři, operátoři telefonních panelů, programátoři počítačových aplikací, odbytoví agenti, obráběči kovů a další vyučení řemeslníci. V některých profesích je nadále znát nedostatek pracovníků i přesto, že uchazeči těchto profesí jsou dlouhodobě zastoupeni v evidenci úřadu práce.

I přes optimistická očekávání se zatím v roce 2014 neprojevuje očekávané oživení ekonomiky. Je zde patrná určitá opatrnost zaměstnavatelů, kteří zatím vyčkávají, zda se, v hospodářských výsledcích zveřejněných ČSÚ, již jedná o pozitivní trend nebo jen přechodný výkyv. Nicméně lze očekávat, že pokud se příznivý vývoj ekonomiky potvrdí, dojde během roku 2014 i k oživení poptávky po pracovní síle a tím i k poklesu počtu nezaměstnaných.

Dominantní národní i nadnárodní podniky budou nadále určující hybnou silou, která bude ovlivňovat vývoj u středních a drobných podnikatelských subjektů na regionálním trhu práce. V Ústeckém kraji se v průběhu roku 2014 očekává příchod minimálně jednoho významného zaměstnavatele, který by mohl významně ovlivnit zaměstnanost v regionu, i když spíše až v roce 2015. Na druhou stranu není avizováno ukončení či podstatné omezení některého z významných zaměstnavatelů, s výjimkou firmy Johnsonn Controls, kde probíhá postupný útlum výroby v závodě v Roudnici nad Labem.

Z hlediska uchazečů o zaměstnání se neočekávají žádné zásadní změny ve srovnání s rokem 2013. Problémy se získáním zaměstnání budou mít tradičně uchazeči s handicapem na trhu práce. Asi nejvíce budou postiženi uchazeči se základním vzděláním či bez vzdělání, neboť pro ně se v dnešní době pracovní místa téměř nevytvářejí a jedinou možností pro jejich začlenění do pracovního procesu tak zůstávají prakticky pouze veřejně prospěšné práce.

Veřejně prospěšné práce jsou, společně s dalšími nástroji aktivní politiky zaměstnanosti, jedním z faktorů, které příznivě ovlivňují zaměstnanost v regionu. Stejně jako v minulosti, bude realizace APZ ovlivněna především množstvím uvolněných prostředků pro jednotlivé krajské pobočky na běžný rok, s vazbou na státní rozpočet a na rozpočet z ESF.

4 Analýza struktury zapojených organizací

Nejdůležitější partneři pro úspěšné sestavení a následnou realizaci regionální sektorové dohody jsou Ústecký kraj (Krajský úřad Ústeckého kraje), Úřad práce – Krajská pobočky v Ústí nad Labem, sociální partneři (např. Rada pro rozvoj lidských zdrojů, Pakt zaměstnanosti, Hospodářská a sociální rada Ústeckého kraje), vzdělavatelé a zaměstnavatelé.

Ústecký kraj je stěžejní institucí, jejíž účast v projektu je nezbytná pro úspěšnou realizaci regionální sektorové dohody. Kraj je zřizovatelem škol a školských zařízení v kraji a ovlivňuje tak odbornou vzdělávací politiku regionu. Stanovuje dále strategie rozvoje regionu, s nimiž by měla být RSD v souladu. **Krajský úřad Ústeckého kraje** je dlouhodobě zadavatelem a řešitelem projektů zaměřených na RLZ.

Úřad práce – krajská pobočka v Ústí nad Labem a kontaktní pracoviště v Ústeckém kraji spolupracují při zabezpečování zaměstnanosti, mobility pracovních sil, rozvoje lidských zdrojů a sociální ochrany s územními samosprávnými celky a jejich orgány, sociálními partnery a organizacemi zaměstnavatelů. Dále soustavně monitorují a vyhodnocují situaci na trhu práce a přijímají opatření na ovlivnění poptávky a nabídky práce, vedou evidenci volných pracovních míst, zprostředkovávají zaměstnání uchazečům a zájemcům o zaměstnání, poskytují fyzickým osobám a zaměstnavatelům poradenské služby v oblasti volby či změny povolání, dalšího profesního vzdělávání, informační a další služby vymezené zákonem o zaměstnanosti. Jedná se tedy o strategického partnera, který může podpořit realizaci RSD i finančními prostředky.

Rada pro rozvoj lidských zdrojů v Ústeckém kraji připravuje a hodnotí analýzy, prognózy, koncepce, projekty, doporučení v oblasti RLZ. Dále se zabývá rozvojem vzdělávací soustavy, podporou vzdělávání počátečního a celoživotního. Významná je také metodická a koordinační činnost v rámci spojování poznatků MPSV a ostatních relevantních resortů s poznáním a zkušenostmi regionu, sociálních partnerů a dalších významných institucí a nezávislých odborníků v oblasti RLZ.

Hospodářská a sociální rada Ústeckého kraje je zřízena jako iniciativní, koordinační a dohodovací subjekt pro jednání s vládou ČR, ministerstvy, ústředními správními úřady a orgány Ústeckého kraje v otázkách hospodářského a sociálního rozvoje Ústeckého kraje. Cílem HSR-ÚK je vyvážený hospodářský a sociální rozvoj Ústeckého kraje a zvyšování životní úrovně jeho

obyvatel. Členem HSR-ÚK mohou být HSR okresů, které jsou právnickou osobou a působí v okresech Ústeckého kraje.

V Ústeckém kraji působí Krajská **hospodářská komora** Ústeckého kraje a Okresní hospodářské komory v Děčíně, Lounech, Mostě, Teplicích, Ústí nad Labem, Chomutově a Litoměřicích.

Partnerství stěžejních subjektů v oblasti RLZ v podobě **Paktu zaměstnanosti Ústeckého kraje** bylo založeno 10. 10. 2013. Jeho signatáři byli Ústecký kraj, Krajská hospodářská komora ÚK, Hospodářská a sociální rada ÚK a Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, později se k nim připojil Úřad práce a dále Českomoravská konfederace odborových svazů. Posláním Paktu zaměstnanosti je podporovat vysokoškolské i středoškolské technické vzdělávání a obory, po jejichž absolvování najdou mladí lidé uplatnění na trhu práce. Právě tak by měla vznikat nová pracovní místa a v dlouhodobějším výhledu by se mohla zlepšit konkurenceschopnost. Snahou Paktu bude, aby se zaměstnanost v našem regionu zvýšila do roku 2020 alespoň na úroveň srovnatelnou s ostatními kraji země.

Asociace neziskových organizací Ústeckého kraje je sdružením, které sdružuje NNO v kraji a podporuje RLZ především v oblasti práce s osobami znevýhodněnými na trhu práce.

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem (UJEP), kterou tvoří v současné době 8 fakult (fakulta sociálně ekonomická, fakulta umění a designu, fakulta výrobních technologií a managementu, fakulta zdravotnických studií, fakulta životního prostředí, filozofická fakulta, pedagogická fakulta a přírodovědecká fakulta), je hlavní vysokoškolskou institucí v kraji. V současné době na ní studuje cca 12 000 studentů v 65 programech a 192 oborech. Poměrně často se objevuje kritika na skladbu těchto oborů, mezi kterými převažují humanitně zaměřené obory nad přírodovědnými a technickými, které v regionu chybí nejvíce. Kromě UJEP mají v Ústeckém kraji své pobočky další vysoké školy.

V Ústeckém kraji sídlí téměř 100 **středních škol** zřizovaných Ústeckým krajem nebo soukromými subjekty. V Ústeckém kraji proběhla a probíhá částečná optimalizace středního školství (realizace 2010–2015), kdy byla vytvořena tzv. soustava páteřních škol. Cílem této optimalizace bylo reagovat na úbytek žáků na středních školách formou vytvoření sítě přiměřeně velkých stabilních spádových středních škol, nabízejících širokou škálu oborů vzdělání a forem studia, redukce nájmu a prodej nevyužívaných budov, efektivní využívání stávajícího vybavení velkých škol a

sdružené využívání zařízení školských služeb, sportovních a dílenských areálů a cílené a efektivní využití financí zejména při rekonstrukcích a opravách. Tato optimalizace však nevedla ke sladění vzdělávací nabídky s požadavky trhu práce.

Z analýzy aktuální situace v oblasti RLZ vyplynuly tři stěžejní obory, které jsou vhodné k řešení formou regionální sektorové dohody – chemický průmysl, strojírenství a těžba a energetika. Uvedení **zaměstnavatelé** patří mezi nejvýznamnější v regionu.

Těžba a energetika: Severočeské doly, Vršanská uhelná, ČEZ

Strojírenství: Eaton Industries, s.r.o., ZKL Náradí, a.s., Mechanika Teplice, výrobní družstvo, DONALDSON CZECH REPUBLIC, s.r.o., Legios, a.s., Sandvik Chomutov Precision Tubes spol. s r.o., TOS VARNSDORF a.s., Toyoda Gosei Czech, s.r.o., Trcz, s.r.o., VVV Most, spol. s r.o., Kabelovna Děčín

Chemický průmysl: Lovochemie, Unipetrol, Spolchemie, Výzkumný ústav anorganické chemie, Výzkumný ústav pro hnědé uhlí, Česká rafinérská

5 Záznam z realizace polostrukturovaných rozhovorů

V rámci zjišťování konkrétních informací k situaci v oblasti rozvoje lidských zdrojů byly klíčové instituce osloveny ohledně poskytnutí potřebných informací. Šetření proběhlo formou dotazníkového šetření a formou polostrukturovaných rozhovorů.

V rámci šetření byla definována následující témata jako stěžejní problémy v oblasti lidských zdrojů v regionu:

- nedostatek kvalifikovaných absolventů technických oborů na trhu práce a dále rovněž generační problém zaměstnanců
- neschopnost vzdělávacího systému flexibilně a rychle připravit pracovníky v souladu s potřebami zaměstnavatelů
- struktura škol a počet absolventů neodpovídá požadavkům trhu práce a není přizpůsobena jeho budoucím požadavkům, obzvláště v oblasti technických oborů všech stupňů vzdělávání
- nedostatečná spolupráce středních škol a firem
- odchod mladých lidí za studiem a za prací mimo Ústecký kraj
- oborové zaměření Univerzity J. E. Purkyně stále málo odpovídá orientaci místního průmyslu; poptávka podnikového sektoru (zejména průmyslu) v kraji se do značné míry nepotkává s nabídkou vzdělávání především v přírodovědných a technických oborech regionální univerzity
- profil absolventů neodpovídá požadavkům trhu; z řady škol vycházejí absolventi, jejichž připravenost nastoupit do firem je nedostatečná jak z hlediska odborného, tak z hlediska motivace; jednou z příčin je malý zájem o technické a přírodovědné obory a malá motivace pro budoucí technickou kariéru; to spolu s nepříznivým demografickým vývojem (snižování počtu žáků) vede k tomu, že na technické školy jsou přijímáni studenti, jejichž úroveň neodpovídá požadavkům budoucích zaměstnavatelů
- nedostatečná podpora znevýhodněných pracovních skupin na trhu práce
- nedostatečné vzdělávání v matematice.
- nesystematičnost a nedostatečná podpora dalšího vzdělávání, vč. jeho propagace

Respondenti jako efektivní řešení označují následující:

- posílení prakticky orientované složky studia na středních odborných školách
- podpora aktivní spolupráce škol a podniků v regionu na přípravě konkrétních pracovních stáží studentů

- podpora technicky zaměřených škol při tvorbě prezentací jejich vzdělávacích/studijních programů, včetně propagace možnosti konkrétního uplatnění po absolvování školy, do tvorby propagačních videí zapojit i potenciální zaměstnavatele
- vytvoření rámce pro posuzování a schvalování školních vzdělávacích programů a studijních programů, který umožní preferenci takových programů, které jsou v souladu s dlouhodobými prioritami a trendy trhu práce a naopak potlačí schvalování programů, které rozšiřují nabídku tam, kde není prokázán zájem státu/region
- důraz na kvalitu výuky ze strany vzdělávacích institucí počátečního i dalšího vzdělávání
- zapojení firem do vzdělávacího procesu formou poskytování efektivních praxi studentům, motivací studentů formou stipendií a příslibem zaměstnání
- aktivní zapojení rodičů do vzdělávacího procesu a procesu výběru budoucího povolání (např. zajistit docházku do škol i na praxi)
- na úrovni VŠ kapacitní posílení technického a přírodovědného vzdělávání v Ústeckém kraji
- na úrovni SŠ pokračovat s úpravou krajského systému středního školství směrem k oborům poptávaným regionálním trhem práce, přitom však s vyšší kvalitou absolventů; průběžná spolupráce škol a firem (praxe studentů, vzdělávání pedagogických pracovníků, sdílené školní dílny a laboratoře apod.)
- na úrovni ZŠ a neformálního vzdělávání: popularizace technických a přírodovědných oborů a praktické seznámení žáků s těmito činnostmi
- vzhledem k horší sociální situaci kraje je zde tlak na podporu znevýhodněných skupin obyvatel; to je důležité, nesmí však být zapomínáno na specifické potřeby nadprůměrně nadaných LZ – vyhledávání talentů a práci s nimi
- zaměstnavatelé musí finančně motivovat odborné pracovníky, aby neodcházeli za lépe placenou prací z regionu

6 SWOT analýza stávající situace

AKTUÁLNÍ SITUACE RLZ V ÚSTECKÉM KRAJI	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> dostatek volné pracovní síly dostatečná kapacita vzdělávacích zařízení (učiliště a střední školy) úzká spolupráce několika velkých společností se školami v oblasti přípravy absolventů „na míru“ (např. SŠ technická AGC a.s. a firma AGC Flat Glass Czech) příznivá věková struktura obyvatelstva levná pracovní síla levné dostupné bydlení (např. pro absolventy) existence vysoké školy univerzitního typu (UJEP) existence regionální univerzity, detašovaného pracoviště (ČVÚT Praha a VŠB Ostrava) kvalitní výzkumné organizace s vazbou na významná ekonomická odvětví (VÚAnCh, VÚHU ad.) nastavení programu sítě „páteřních“ středních škol Ústeckého kraje na základě probíhající optimalizace resocializační programy 	<ul style="list-style-type: none"> nedostatek kvalifikované, zejména technického personálu na všech úrovních řízení a výroby nedostatečné netechnické kompetence pracovníků na vedoucích pozicích ve firmách (manažerské a obchodní kompetence) nízký celkový počet zaměstnanců ve VaV (relativně k počtu obyvatel 2. nejvyšší mezi kraji ČR) nízký podíl VŠ vzdělaných obyvatel na zaměstnanců v kraji nízký podíl odborných pozic n zaměstnanosti v kraji uzavřenost vzdělávacího systému a výzkumného prostředí vůči na VŠ vůči pokles kvality výuky a pověsti odborných SŠ v kraji změna zaměření nebo úplné zrušení některých SŠ produkujících absolventy potřebné pro ekonomiku kraje historická nekonzistentnost osídlení kraje projevující se v nižší kvalitě sociálního kapitálu vysoká míra nezaměstnanosti a růst podílu její dlouhodobé složky nízká profesní flexibilita pracovní síly nedostatečná tvorba nových pracovních míst nedostatečná pracovní motivace pracovní síly s nižším vzděláním podprůměrná vzdělanost, špatná jazyková vybavenost chybí systém celoživotního vzdělávání chybí existence vzdělávacího centra na krajské úrovni nízká mobilita pracovní síly odliv VŠ pracovníků z regionu přítomnost četných sociálně vyloučených lokalit neexistence skutečných center vázajících na sebe kvalitu slabá role VaV nedostatečná podpora drobných a malých podnikatelů vysoká strukturální nezaměstnanost provozovny firem v regionu v podřazeném postavení vůči svým centrálám

	<ul style="list-style-type: none"> • silné zastoupení jednoduchých výrobních (montoven) • úpadek zemědělské výroby (hl. Lounsko, Žatecko) • nevhodná skladba studijních oborů • nízká vzdělanost v periferních oblastech • slabá motivace k práci vzhledem k úpadku odpovědnosti k rodině
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • rostoucí počet výzkumníků v podnikatelském a vysokoškolském sektoru • využívání APZ • vytvoření „centra excelence“ či oboru, v němž bude kraj na národní, případně i evropské špičce • přizpůsobení systému vzdělávání (počátečního i dalšího) potřebám trhu práce • zvýšení jazykových znalostí • spolupráce mezi institucemi trhu práce • regionální řízení středního školství • zvyšování úrovně a prestiže místních VŠ • koordinace dalšího odborného vzdělávání ve vazbě na naplňování potřeb trhu práce • blízkost potenciálního napojení na silná univerzitní centra vzdělávání a výzkumu (Praha, Dresden, Freiberg) • vyšší podpora duálního modelu středních škol • relativně mladá věková struktura populace kraje • obnova technického výzkumu v tradičních oborech • společenská zodpovědnost firem • zkvalitnění profesního poradenství • zlepšení a udržení zdravotní kondice 50+ • programy veřejně prospěšných prací • tvorba nových pracovních příležitostí (sanace starých ekologických zátěží) 	<ul style="list-style-type: none"> • stárnutí technických pracovníků, na které je vázáno jedinečné know-how a technologické znalosti • odchod talentů, špičkových odborníků a kvalifikovaných jedinců mimo kraj nebo ČR • klesající nejen odborná, ale především osobnostní kvalita absolventů SŠ a VŠ • vysoký podíl humanitně zaměřených absolventů VŠ na úkor technických specializací na trhu práce • současný nepříznivý demografický vývoj – klesající počet jedinců nastupujících na SŠ a VŠ • nárůst neumístěných absolventů, přetrvávání a růst dlouhodobé nezaměstnanosti („zvyk žít z podpory“) • pokračující nastavení politiky vzdělávání ve prospěch kvantity a průměrnosti • nárůst sociálních nepokojů v souvislosti s hospodářským rozvojem • ignorace RLZ • vylidňování horských oblastí • snížení dotačních prostředků • zvyšování trestné činnosti • úsporná opatření na národní úrovni zvyšující nezaměstnanost a prohlubující sociální problémy v kraji • imigrace obyvatel s nízkým sociálním statusem bez vazeb k území • exportní závislost na zemích EU • rozvoj výrobních náročných na levnou pracovní sílu
AKTUÁLNÍ SITUACE RLZ V ÚSTECKÉM KRAJI SE ZAMĚŘENÍM NA CHEMICKÝ PRŮMYSL	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • tradiční obor • v Ústeckém kraji sídlí vysoký počet chemických provozů • Ústecký kraj je členem ECRN (Evropská síť chemických regionů) • strategický obor v rámci navazujících výrobních v různých průmyslových oborech • existence Chemparků (Litvínov, Záluží) 	<ul style="list-style-type: none"> • chybějící odborná pracovní síla • chybějící vzdělávací zázemí na středních a vysokých školách • stárnutí a odchod odborných technických pracovníků • UJEP nenabízí odpovídající studijní obor • investiční náročnost přechodu na nové technologie ve výrobě • nedostatečná propagace oboru směrem k žákům ZŠ a SŠ

PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> existence odborné pracovní skupiny pro chemický průmysl při KHK Ústeckého kraje (založena 2013 na podnět hejtmána Ústeckého kraje) využití NSK v rámci přípravy kvalifikované pracovní síly posílení VaV; obnova technického výzkumu v tradičním oboru založení inovačního centra úzká spolupráce zaměstnavatelů a vzdělavatelů zajištění pracovního uplatnění studentů již během studia financování dalšího vzdělávání pomocí dotací (inovační vouchery, fondy EU) zapojení médií do zlepšení obrazu oboru 	<ul style="list-style-type: none"> současný nepříznivý demografický vývoj, klesající počet žáků nastupujících na SŠ a VŠ odchod zahraničních investorů do oblastí s levnější pracovní silou a levnějšími výrobními vstupy nebo z důvodu ztráty trhu obor je veřejností vnímán jako nepopulární a provozně nebezpečný obstrukce při rozvoji oboru způsobené byrokracií a aktivitami ekologických hnutí

AKTUÁLNÍ SITUACE RLZ V ÚSTECKÉM KRAJI SE ZAMĚŘENÍM NA TĚŽBU A ENERGETIKU	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> tradiční obor existující ložiska hnědého uhlí detašované pracoviště VŠ Báňské (Most) kvalitní energetická infrastruktura možnosti zahraničních investic podpora vzdělávacích aktivit ze strany ČEZ 	<ul style="list-style-type: none"> výrazný pokles těžby v důsledku strukturálních změn od 90. let velký počet lokálních ekologických zátěží nepopulárnost těžby u veřejnosti nejasnost perspektivy pracovního uplatnění nepříznivé pracovní prostředí v porovnání s ostatními obory
PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> investice v obcích, financované energetickými a těžebními společnostmi využití NSK v rámci přípravy kvalifikované pracovní síly prolomení limitů těžby hnědého uhlí z hlediska dlouhodobé prosperity podpora rozvoje energetického oboru v rámci interdisciplinárních znalostí rozvoj programů na zahrazení důlních činností 	<ul style="list-style-type: none"> rozvoj těžby je závislý na prolomení územních ekologických limitů a na Státní energetické koncepci, surovinové politice ČR, novele Horního zákona a Rozhodnutí o Nařízení vlády č. 444/1991, ve znění pozdějších NV nová ekologická zátěž, vliv na ŽP a zdraví obyvatel nastavení závazných rekultivačních činností po ukončení těžby pro investory útlum investic financovaných energetickými a těžebními společnostmi obstrukce při rozvoji oboru způsobené byrokracií a aktivitami ekologických hnutí

AKTUÁLNÍ SITUACE RLZ V ÚSTECKÉM KRAJI SE ZAMĚŘENÍM NA STROJÍRENSTVÍ	
SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> velký počet průmyslových a rozvojových zón připravených pro podnikání (např. průmyslová zóna Triangl) nabízí pracovní uplatnění i pro osoby s nižším vzděláním 	<ul style="list-style-type: none"> malá obsazenost průmyslových zón (cca 30 %) špatná dopravní infrastruktura provozovny firem v regionu jsou v podřadném postavení vůči centrálám existence „šedých zón“

<ul style="list-style-type: none"> • růst produktivity práce a ekonomických výsledků navazujících odvětví (doprava, energetika atd.) • kompenzační sektor pro snížení míry nezaměstnanosti způsobené strukturálními změnami v regionu 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatek kvalifikované pracovní síly • nesoulad požadavků trhu práce a kvalifikací pracovní síly
<p>PŘÍLEŽITOSTI</p>	<p>HROZBY</p>
<ul style="list-style-type: none"> • využití NSK v rámci přípravy kvalifikované pracovní síly • urychlení výstavby infrastruktury jako pobídky pro investory • revitalizace ploch typu brownfields • zapojení do evropských programů VaV pro obor strojírenství 	<ul style="list-style-type: none"> • odchod investorů do regionů s levnější pracovní silou • nepřijetí opatření k dostatečné přípravě kvalifikované pracovní síly v počátečním i dalším vzdělávání • náhrada českých pracovníků pracovníky ze zahraničí • ztráta vlastní produkce energetických celků

7 Vybraná regionální témata

7.1 NEDOSTATEK TECHNICKÝCH PRACOVNÍKŮ V CHEMICKÉM PRŮMYSLU

Popis tématu (problému)

Tradičním odvětvím, jehož koncentrací Ústecký kraj dlouhodobě vynikal, je průmysl chemický. Lokalizačními faktory zde je jednak řeka Labe poskytující nejen dostatek vody, ale i možnost levné dopravy vstupů i produktů chemického průmyslu, jednak těžba uhlí v SHR (produkce tekutých paliv z hnědého uhlí byla původním výrobním programem kombinátu v Záluží u Litvínova), dále blízká odbytíště produktů (hnojiva z Lovosické Lovochemie nalézají uplatnění mj. v přilehlých zemědělských oblastech), důležitým faktorem pro případný budoucí rozvoj je dostatek kvalifikované pracovní síly.

V Ústeckém kraji neexistuje dostačující vzdělávací zázemí v rámci počátečního ani dalšího vzdělávání, které by uspokojilo poptávku zaměstnavatelů po kvalifikované pracovní síle. Jedná se o široké spektrum kvalifikací od nejnižších operátorů ve výrobě po specifické, vysoce kvalifikované pozice.

Mezi zaměstnavateli se objevil mimo jiné požadavek tzv. chemického minima. V tomto případě se nejedná o konkrétní kvalifikaci, ale o kurz, který by budoucího zaměstnance vybavil kompetencemi nezbytnými pro základní úkony, pohyb a pravidla bezpečnosti v chemickém provozu. Následně pak jsou požadovány ve vyšším zastoupení profese Chemik laborant, Chemik pro obsluhu zařízení, Chemický technik operátor a další.

V Ústeckém kraji neexistuje možnost nahradit počáteční vzdělávání formou odborného dalšího vzdělávání, jelikož pro něj není vytvořeno zázemí v podobě školícího centra, autorizovaných osob apod.

Univerzita Jana Evangelisty Purkyně nabízí studium chemie pouze jako jeden z oborů pro studenty Pedagogické fakulty.

V rámci středního školství jsou vzdělávány pouze obory Aplikovaná chemie a Chemik operátor na Střední škole EDUCHEM, a.s. v Meziboří.

Příčiny

- zrušení středních škol nebo oborů se zaměřením na chemii (Ústí nad Labem, Litvínov)
- obecný nezájem žáků a studentů o technické a přírodovědné obory, preference humanitních oborů
- demografický vývoj, který s sebou přinesl pokles žáků na středních školách nejen v technických oborech
- pokles zaměstnanosti v oboru způsobený odchodem starších pracovníků do důchodu
- díky zrušení výuky chemie v laboratořích na základních a středních školách došlo k velkému nezájmu o obor, žáci nemají představu o jeho náplni a využití, není pro ně atraktivní
- studium chemie na vysokých školách je vnímáno jako obtížné, žáci dávají přednost méně náročným studijním programům
- obor je veřejností stále vnímán jako nebezpečná a „špinavá“ práce

Hlavní důvody pro potřeby řešení problému/tématu

- zajištění dostatečného množství dostatečně kvalifikované pracovní síly podle potřeb zaměstnavatelů
- snížení nezaměstnanosti
- změna vnímání oboru v očích veřejnosti

Existující opatření, která byla k nápravě daného stavu dosud přijata

- obor je podporován v rámci strategických dokumentů Ústeckého kraje (Regionální inovační strategie, Program rozvoje Ústeckého kraje 2014–2020)
- na žádost hejtmána Ústeckého kraje byla v roce 2013 založena platforma pro chemický průmysl, jejímiž členy jsou hlavní zaměstnavatelé v oboru
- Ústecký kraj je zařazen do ECRN (Evropská síť chemických regionů)
- v kraji je velmi aktivní Svaz chemického průmyslu
- v kraji působí Česká technologická platforma pro udržitelnou chemii – SusChem Česká republika
- Ústecký kraj poskytuje motivační stipendia pro žáky oboru Aplikovaná chemie
- zaměstnavatelé si pro některé obory zajišťují vzdělávání interní formou bez spolupráce se školami nebo dalšími vzdělavateli

- celostátní soutěž pro žáky 9. tříd základních škol (pořadatelé v Ústeckém kraji Střední odborná škola technická a zahradnická, Lovosice a Gymnázium a SOŠ dr. Václava Šmejkala, Ústí nad Labem)

Navrhovaná opatření k řešení v rámci RSD

- zajištění autorizovaných osob a vzdělávacího zázemí pro obor
- mediální kampaň a propagace oboru jako moderního a „čistého“ odvětví
- DVPP – vzdělávání pro pedagogy (učitele chemie) a výchovné poradce základních a středních škol, díky kterému budou schopni správně informovat žáky o možnostech oboru a motivovat je ke studiu potřebných profesí
- zapojení Úřadu práce a zaměstnavatelů do komunikace s rodiči dětí na základních středních školách v rámci ovlivnění výběru další studijní cesty žáka směrem
- podpora prvků duálního systému vzdělávání
- podpora maturitních i učňovských oborů formou stipendií od kraje i zaměstnavatelů

7.2 NEDOSTATEK KVALIFIKOVANÉ PRACOVNÍ SÍLY VE STROJÍRENSTVÍ

Popis tématu (problému)

V porovnání s jinými kraji ČR nedosahoval strojírenský průmysl v Ústeckém kraji takového významu i přesto zde však dlouhodobě existovala řada středisek strojírenského průmyslu a strojírenská výroba byla v kraji etablovaná. Význam strojírenského průmyslu v kraji však vzrostl v důsledku strukturálních změn ekonomiky a přílivu přímých zahraničních investic, jejichž lokalizace v kraji byla částečně odvislá od existence kvalifikované pracovní síly, která byla pozůstatkem tradice strojírenského průmyslu v kraji. Vedle klasických středisek strojírenského průmyslu v kraji (Děčín, Ústí nad Labem, Roudnice nad Labem, Louny, Klášterec nad Ohří, Varnsdorf) se strojírenské podniky usídlily prakticky v každé nové průmyslové zóně, což se projevilo markantním růstem zaměstnanosti v oboru. Dle vývoje zaměstnanosti bylo hlavní odvětví rozvoje průmyslu od počátku hospodářské transformace dopravní strojírenství (hlavně pak výroba komponentů pro automobilový průmysl) následované elektrotechnickým průmyslem.

Podobně jako jiné regiony České republiky označují zaměstnavatelé v tomto oboru jako zásadní nedostatek kvalifikované pracovní síly pro široké spektrum profesí. V počátečním vzdělávání je patrný zásadní pokles zájemců o příslušné obory vzdělávání. Technické obory nejsou kapacitně

naplněny (z důvodu poklesu celkového počtu žáků i nízkého zájmu o obory). Jaké zásadní označují zaměstnavatelé i nesoulad kompetencí absolventů s požadavky na výkon profese.

Značná část strojírenského průmyslu připadá na obor automotive. Řada profesí v tomto oboru nevyžaduje zdlouhavé rekvalifikace, je však nutná alespoň minimální technická gramotnost a manuální zručnost zájemce o tuto pozici. Z poznatků zaměstnavatelů vyplývá, že především mladí lidé těmito kompetencemi ze škol vůbec vybaveni nejsou. Interní zaučení do provozu pak vyžaduje více času a vyšší náklady.

V současné době vypadá jako pravděpodobný příchod nového investora do Ústeckého kraje, jedná se o jihokorejskou společnost Nexen Tire, která by měla postavit novou továrnu na výrobu pneumatik v průmyslové zóně Triangle u Žatce. Předpokladem je postupný vznik až 2 300 nových pracovních míst přímo v továrně, dalších šest až deset tisíc nových pracovních míst pak v návazných dodavatelských firmách. Již nyní je však podle údajů Úřadu práce jisté, že kvalifikovaná pracovní síla v regionu není a chybí nástroje, jak ji zajistit (vzdělávací zázemí, specifika kraje je dále nedostatek osob ochotných pracovat).

Příčiny

- nedostatečná optimalizace středního školství v kraji, potřeba dokončit transformaci páteřního systému středních škol
- nadbytek oborů humanitního zaměření, které odebírají žáky technickým oborům
- nadbytek soukromých škol (především netechnického zaměření), které jsou pro žáky, kteří chtějí střední školou projít bez vyšších nároků, výhodnou alternativou
- malé zázemí pro efektivní další vzdělávání v kraji
- postupné zrušení praktických vyučování na základních školách, které vede k odklonu zájmu o praktické a technické obory

Hlavní důvody pro potřeby řešení problému/tématu

- zajištění dostatečného množství dostatečně kvalifikované pracovní síly podle potřeb zaměstnavatelů
- snížení nezaměstnanosti

Existující opatření, která byla k nápravě daného stavu dosud přijata

- obor je podporován v rámci strategických dokumentů Ústeckého kraje (Regionální inovační strategie, Program rozvoje Ústeckého kraje 2014–2020)

- Ústecký kraj poskytuje motivační stipendia pro žáky oboru Zámečnick/Strojní mechanik a další řemeslné profese, které nejdou přímo strojírensky zaměřené, ale vybavují žáky technickými kompetencemi a řemeslnými dovednostmi
- zaměstnavatelé si pro některé obory zajišťují vzdělávání interní formou bez spolupráce se školami nebo dalšími vzdělavateli (např. Ferex Děčín)
- částečná optimalizace formou vytvoření páteřní sítě středních škol v kraji
- projekty Ústeckého kraje na podporu technického vzdělávání
 - Přírodovědné a technické vzdělávání v Ústeckém kraji – projekt zaměřený na vybavení SŠ (praktická výuka, laboratoře, dílny apod.)
 - Projekt Řemesla pro základní školy
 - Projekt VÝKOP – Výuka, komunikace, praxe
- Ústecký kraj provádí monitoring vybavenosti základních škol v kraji, po jeho ukončení chce vstoupit do jednání se zřizovateli v rámci předání doporučení na dovybavení zázemí pro výuku

Navrhovaná opatření k řešení v rámci RSD

- aktivity na podporu technického vzdělávání a řemesel
- komplexní řešení problému zapojením kraje, zaměstnavatel a vzdělavatelů do pracovní skupiny
- zapojení zaměstnavatelů do propagace technických oborů a technických profesí na základních a středních školách ve výuce i v rámci komunikace s rodiči
- podpora technického vzdělávání a předmatematické gramotnosti již v mateřských školách s cílem vzbudit již v malých dětech zájem o techniku a manuální práci (spolupráce zaměstnavatelů a MŠ, např. formou sponzorských darů ve formě technických stavebnic vhodných pro děti v MŠ apod.)

7.3 PALIVOENERGETICKÝ KOMPLEX – NEJASNÁ BUDOUCNOST

Popis tématu (problému)

Z hlediska zaměstnanosti, ekonomického významu i celkových dopadů výrobní činnosti na region patří mezi nejvýznamnější průmyslové obory v Ústeckém kraji těžba a zpracování hnědého uhlí, na který je zde úzce navázána výroba elektrické energie. Obě výrobní činnosti jsou v kontextu celé ČR mimořádné. V roce 2010 bylo v Ústeckém kraji vytěženo celkem 35,48 mil. t hnědého uhlí (tedy přibližně 80,1 % celkové těžby v ČR, viz Energostat 2012), v tepelných elektrárnách spalujících téměř výhradně hnědé uhlí bylo vyprodukováno celkem 23 239,9 GWh elektrické energie (tedy přibližně 27,1 % celkové produkce v ČR, viz ERÚ 2012). V žádném jiném kraji ČR přitom nebylo vyprodukováno více než 15 000 GWh elektrické energie (ERÚ 2012).

Momentálně nejdiskutovanějším tématem těžby hnědého uhlí je otázka prolomení či zachování územních ekologických limitů těžby uhlí, které legislativně chrání části stávajících ložisek před vytěžením. Vyjasnění státní politiky v oblasti surovinové politiky ČR, státní energetické koncepce a legislativy související s těžbou surovin je zcela zásadní pro další vývoj regionu. Uhelné společnosti a zastánci prolomení limitů mj. argumentují potřebou zajištění cenově dostupného hnědého uhlí pro zásobení českého teplárenství, které je zatím orientované především na spalování hnědého uhlí a pozitivními ekonomickými dopady těžby za stávajícími limity. Prolomení limitů má však i řadu odpůrců a kromě další devastace krajiny v SHR a energetické exploatace suroviny, která má značný potenciál pro alternativní budoucí využití (např. jako surovina v chemickém průmyslu), jen oddaluje okamžik završení transformace místní ekonomiky, která se bude muset v budoucnosti vyrovnat s celkovým ukončením těžby hnědého uhlí a navazujících výrobních činností.

V důsledku útlumu těžby dochází v posledních letech k propouštění cca 700 pracovníků v oboru za rok. V případě prolomení limitů se odhaduje nedostatek cca 3 000 zaměstnanců.

V celém komplexu se podobně jako v předchozích tématech jeví jako zásadní nedostatek kvalifikované pracovní síly. Tradiční vzdělávací obory byly utlumeny, případnou dokvalifikaci jsou zaměstnavatelé nuceni řešit z vlastních zdrojů.

Příčiny

- nevyjasněnost státní politiky v rámci Rozhodnutí vlády o nařízení vlády 444/1991 o územních ekologických limitech
- strukturální změny regionu od 90. let 20. století
- nezájem o obor ze strany žáků ZŠ, SŠ i VŠ v důsledku nepopulárnosti oboru i v důsledku nejasné budoucnosti

Hlavní důvody pro potřeby řešení problému/tématu

- jako jeden z dominantních oborů regionu má jeho útlum i růst zásadní dopad na zvýšení nebo snížení zaměstnanosti v kraji
- v případě ukončení těžby dojde k vysokému nárůstu nezaměstnanosti, kterou bude potřeba řešit pomocí rekvalifikačních programů, nástrojů APZ a především aktivní činnosti státní správy i krajské samosprávy směrem k získání nových investorů do regionu
- v případě prolomení limitů dojde k nárůstu nových pracovních míst, pro která však bude chybět kvalifikovaná pracovní síla

Existující opatření, která byla k nápravě daného stavu dosud přijata

- obor je podporován v rámci strategických dokumentů Ústeckého kraje (Regionální inovační strategie, Program rozvoje Ústeckého kraje 2014–2020)
- vzdělávání v rámci nejžádanějších kvalifikací řeší zaměstnavatelé z vlastních zdrojů
- zaměstnavatelé realizují absolventské motivační programy pro studenty SŠ a VŠ
- osvětové aktivity ČEZ

Navrhovaná opatření k řešení v rámci RSD

- stěžejní je vyřešení státní politiky v oblasti prolomení územních ekologických limitů
- v případě posunu k útlumu těžby bude řešením nezaměstnanosti zvýšení kvalifikace obyvatel pro jiná odvětví
- v případě prolomení limitů vytvoření nezbytného zázemí pro vzdělávání požadovaných kvalifikací formou počátečního i dalšího vzdělávání
- intenzivní spolupráce kraje, Úřadu práce, zaměstnavatelů a vzdělavatelů na přípravě řešení oboru variant

8 Závěrečné shrnutí

Na základě celkové analýzy shrnuté touto rešerší doporučujeme připravit a realizovat Regionální sektorovou dohodu pro **chemický průmysl**. Důvody, které upřednostňují tento obor, jsou následující:

- podpora oboru ze strany Ústeckého kraje a především samotného hejtmana
- existence platformy založené na podnět hejtmana, která sdružuje největší zaměstnavatele v tomto sektoru, a která vyslovila zájem o realizaci RSD
- jasně definované téma, které je možné řešit v rámci regionu s regionálními zaměstnavateli, vzdělavateli a dalšími institucemi
- již existující podpurné aktivity oboru, na které lze v rámci přípravy RSD navázat

Ve prospěch realizace RSD v oboru **strojírenství** jednoznačně hovoří potřeby zaměstnavatelů. Jelikož se však problém nedostatku kvalifikované pracovní síly pro tento sektor objevuje ve všech krajích České republiky, doporučujeme přistoupit k jeho řešení v celorepublikovém, nikoliv pouze regionálním měřítku.

Vyřešení problému, který Ústecký kraj tíží velmi palčivě, tedy rozhodnutí, zda budou nebo nebudou prolomeny územní ekologické limity umožňující další těžbu hnědého uhlí, není v možnostech nástroje regionální sektorové dohody. I přes naléhavost tohoto problému, jehož rozhodnutí bude mít fatální dopad na region, tedy nedoporučujeme obor **těžby a energetiky** ke zpracování do současně připravované RSD.